

bolj celih glasnikov slišati: bo tudi vsak drug ložej iz celiga glasnika polglasnika na dan spravil, kakor pa iz polglasnika celiga glasnika znašel. Dalje, ako je gosp. Metelkotu ležeče na tistem *e* s predglaščim *i*: morajo pa tisti predglaščiči *i* tudi drugej še skazati; postavim tudi pri besedah: zēt, zēlo, kupim i. t. d. se tak *i* spredej sliši v tistih stranéh, kjer ga pred *e* natanjko razločijo. Če pa še dalje terdijo, de se tudi drugej tesni *e* ne izreče v vsih besedah enako: morajo pomniti, kar Vodnik v svoji pismenosti piše, de glasniki nimajo samo ojstriga, ampak tudi potegnjeni udar, enak morebiti greškemu s kačico (circumflexus) zaznamovanimu, za kteriga pa pozneji slovnice ne vedó. Saj Gorenci postavim vse drugači o izrečejo v besedi „morem“ (possum) kakor pa v besedi „moram“ (debeo); tam o práv zategnejo, tukej pa ne tako. Vender, ako bomo hotli vsako spremembo glasú še tako majhno natanjko v pisanji zaznamovati, ne vémo, kam se bo po takim prišlo. Oči in ušesa niso en ud, temuč dva razločna. Res de pri slepim uho nekaj pogled namesti, kakor pri gluhim okó služi za ušesa; pa nikdar okó tega ne bo dalo, kar uho. Ravno tako tudi nobeno pisanje govorjenja po očéh ne bo tako učilo, kakor ga poslušanje po ušesih. Vsak jezik se po poslušanju nar bolj popolnoma naučí; ravno takó se bodo tudi slovenskiga ptujci več mogli po govorjenji učiti, kakor po samim branji. Če je pa komu Cirilica z vsimi svojimi ovinki toliko všeč, ne vémo, kje se bodo Slovenci še té učili, sej so abecedo že siti.

Pa pustimo prazne prepire nastran. Treba je, de Slovenci vkup deržé; in en pravopis že sploh sprejet naj bo znamenje edinosti, namesti de bi tukej ta tamkej ta pravopis bil le priložnost razpertja. Tudi kdaj se bomo kaj naučili, ako bomo večno v abecedo dregali? Podlipski.

Domorodne reči.

Na vprašanje v 42. listu Novic: „Kdo je bil Kljukec“? vé m povedati, de je bil Lukec Kljukec rojen na Jami, neki vasi pri Savi, kjer je en brod za prepeļjati se, blizo Mavčič pod Krajnjam. Živel je okoli léta 1630 in je v Celjovci v šolo hodil, ter se je bil ranarstva (Chirurgie) izučil. Tode, namesti se ranarstva poprijeti, je hodil po Koroškim in po Krajnskim, de je kake burke, sleparije in večkrat tudi kake velike hudobije počel. Več zanikernih študentačev se mu je bilo pridružilo, de so bili njegovi pajdaži. Kakor kaciga černošolca se ga je vés svet bal; vsi so mislili, de zna več ko hrúške péči. —

To sim bral od njega pred kacimi tridesetimi léti, v nekíh nemških bukvah, kjer je bila marsikaka krajnska reč popisana, in ki jih je bil v Ljubljani na svitlo dal neki vradnik, čigar imé, kakor tudi marsikaj, kar od Kljukca perpoveduje, sim pozabil. Le to si še spomnim, de na zadnje pristavi: Kljukec je bil ob svojim času veliko čislan, dandanašnji (to je, ob začetku devetnajstiga in konec osemnajstiga stoletja) pa bi on lepo na vesalah bingljal.“ Poženčan.

Zmes.

(Lipava ne Vipava ali Ipava). Po moji misli je bolj práv Lipava, kakor Ipava in po nemškutarsko Wippach, ali kakor nekteri, ki terdo neukretno izreko ljubijo, pišejo Wipbach, kar je vsa spakedrana beseda. In kér si slovenšina močno na noge pomaga, nam je skerbeti, de bomo tudi spakedrane iména mest, tergov, vasi i. t. d. olicali in od nemškutarije opilili, zakaj kolikor imén je s končnico — ah, postavim Wippach, Vellach, Görjach, Seirach i. t. d. so od nemčanov popačene. V Lipavskim tergu, od kteriga je tudi vsa dolina sploh imé dobila, so gotovo že od nekđaj Slovenci prebivali, torej so mu tudi slovensko imé dali. Kaj pa

poméni beseda Ipava ali Wippach? — jez ne vé m, in mende nihče ne práv. In gotovo prvi tukajšni prebivavci svoje sélo niso tako imenovali, ampak narberžej: Lipava, kakor Gorenci še zdaj sploh pravijo: Lipavski terg, Lipava, Lipavsko vino, Lipavci. Le to popolnoma slovensko imé so bili svojimu sélu dali: ali od Slovincam svetiga drevesa lipa, morde jih je dosti tam rastlo (brez kterih še zdaj ni) ali pa od reke, kteri se še zdaj tudi Ipava prvi, kteri ravno v tergu na več krajih iz pod Nánósa izvira, in zna biti, de so nekđaj le tem izvirkam Lipe rekli, saj en majhen izvirk se še zdej Lipica imenuje. Kako se je pa iz besede Lipava L zgubil in Ipava postala, lahko razkažem. Slovenci so imeli, in še imajo navado, ne le na koncu ampak dostikrat tudi v začetku besede čerko l kakor v izrekvati, tako postavim pravijo marsikteri namesti Loka — Voka, namesti Luka — Vuka, namesti Ljubljana — Viblana — Iblana, namesti lone — vonc, in tako so tudi zrekli namest Lipava — Vipava? Slovenci pa ljubi gladko tekoče govorjenje. Če ga je kdo vprašal: kje si bil, ali kam greš? bi mu bil mogel odgovoriti: sim bil v Vipavi, ali grem v Vipavo; to de drugi v mu je že preterdo jezik vezal, zatorej je le rekel: v Ipavi, v Ipavo in tako so se navadili; čerki l. in v pa ste se zgubile.

V pisarnicah pri gospóski se je pisalo veči del le po nemško, zatorej so si nemškutarji prizadevali, tudi slovenske iména, kolikor mogoče, ponemčiti. Tako je nemčon tukaj vprašal (če je še znal práv barati?): kako se v tem tergu i. t. d., tukaj prvi, in so mu odgovorili namesti v Lipah ali pri Lipah so rekli v Vipah, in berž je začekal Wippach, in kar je kancelija povzela, je bilo, kakor z žebļem perbito. Je prišel nemčon kam drugam, ali kak drug, je spet vprašal: kako se prvi tukaj? in zaslišal je: postavim v Žirih, also, je djal, Seirach; — v zgornjih Gorjah — also: Obergörjach; — v Javorjah — also — Afferjach i. t. d. Take gerde nemškutarske popake nam je tedej pri slovenskih imenih opiliti, in čiste, gladke spet v navado vpeljati.

J. Podrebernicki.

Dopis Ljubl. slovenskimu društvu.

Častiti zbor! Tvoj razglas po Ljubljanskih slovenskih in nemških Novicah mora oči odpreti vsim nezaupljivim nasprotnikom tvojim, kteri te mislijo nar nevarnišiga sovražnika edinosti našiga mogočniga slobodniga cesarstva, in jih prepričati, de ti v nemar pustiš vse, kar bi zaželjeno lepo zastopnost in pa edinost narodov znalo motiti, si edino prizadevaš Slovincam sedajne prigodbe v pravim obličji oznanovati, in jih škodljivi zapeljivosti oteti. S tem djanjem si misel nas vsih podpisanih, in mi upamo, tudi vsih pametnih Slovincov zadel. Po tem naj razsajljivi del Dunajčanov in vsih, kteri z njimi vlečejo, spozna, kaj mi Slovenci od njih sedajnega punta mislimo. Zlasti so pak tisti naših poslancev, ki v sedajnih okolistavah še Dunaja niso zapustili, očitno pokazali, de, ali ne zamorejo práv prevdariti okoljstava in svojih dolžnosti, ali de nimajo prave ljubezni do svojih voljivcov, ampak de so enaki petelinam na strehah, ki se po vetru obračajo. S takimi poslanci si bomo malo zmógli, zató bi bilo varno jim dano oblast koj prekljicati, če milostljivi Cesar sedajnega vstavniga zbora ne bojo popolnoma preklicali, in nove poslance voliti veleli.

Iz Ložke doline na Notrajnskím 19. kozoperska 1848.

(Sledí 31 podpisov spoštovanih móž.)

Prizadevanje Nemcov in njih misli od Slovanov.

Na svitlo dano v Frankobrodu.

Zmirej bolj odkritoserčno Nemci od svojih naménov govoré. Priča tega so pomenki poslancev v Franko-

brodu, ktere nam 298. list nemškiga časopisa (Allgemeine Zeitung) pové. Nek poslanec, Giskra po iménu, je 20. dan tega mesca v frankobrodski zbornici takole govoril:

„Ein einiges Deutschland! und sollten alle Diademe darüber erbleichen und alle Throne stürzen.“ (Donnernder Beifallssturm.) To se pravi po slovensko:

„Edina naj bo nemška deželca, čeravno nad tem vse krone vladarjev otamné in vsi troni razpadejo!“ In ko je govornik te besede izgovoril, je zadonélo dopadajenje po zbornici, de se je vse tréšlo.

Groza nas je, take besede le pisati. Katoljška véra jim ne veljá več kot judovska — zdej so jeli tudi trone vladarjev tresti, de bi ne bilo prekucij in zmešnjav ne konca ne kraja. Bog nas obvari! In to je prizadevanje Nemcov v Frankobrodu, ki nas hočejo po sili v svoje pesti dobiti.

Kaj pa ti ljudjé od nas Slovanov v Avstrii mislijo?

V ravno ti seji je nek poslanec, Wiesner poimeanu, takole govoril:

„Dass die Čehen, Kroaten und die übrigen Südslaven den österreichischen Gesamtstaat erhalten wollen, begreifen wir sehr gut, denn die Slaven würden beim Fortbestehen desselben unfehlbar das Heft in die Hand bekommen.“ — To se po slovensko pravi:

„Zakaj de hočejo Čehi, Hervati in vsi drugi južni Slovani (kamor smo tudi mi Slovenci šteti) celost avstrijskiga cesarstva obderžati, práv lahko zapopademo; če bi namreč cesarstvo celo ostalo, bi Slovani gotovo oblast v svoje roke dobili.“

Ali slišite Slovani, kako ti tički pojó! Zmirej še hočejo Nemci, de bi mi njih hlapci bili — enacih pravíc, kakor jih imajo oni, nam ne privojsijo. Mi nič družiga nočemo, kakor enakopravnost (Gleichberechtigung) — minočemo njim podložni biti, kér so tudi nam Cesar sloboda dali: to pa je Nemcam že preveč; zatorej upijejo, de jih hočemo zatirati. Nesramna laž!

Novice iz Ljubljane.

Dr. Kavčič je pretečeni teden v Ljubljano prišel, kjer smo ga z velikim veseljem sprejeli. — Unidan so profesorji šesterih latinskih šol enoglasno sklenili, de bo létas vsak profesor v svoji šoli slovensko slovnico (gramatiko) učiti začel, iz ktere bojo učenci na koncu léta ravno tako izpraševani kakor iz latinskiga in greškiga. To je v začetku práv pametna naprava. Gosp. Potočnikovo novo slovnico so pa izvolili za šolsko knjigo. Razun tega bo tudi profesor véroznanstva (Religion) v slovenskim in nemškim jeziku učil. — Iz spodnjih treh klasov pa še nismo nič slišali, de bi se ministerski ukazi spolnovali, kakor je za povzdigo narodnosti potreba; bomo vidili, kaj se bo za naprej zgodilo; — če nekteri gospodje mislijo, staro nemškutarijo povzdigovati in domači jezik zatirovati, se bomo pa pritožili. Kdor nima serca za sedanje potrebe, naj raji odstopi od svoje službe; se bojo že moške našli po volji Cesarjevi. — Za napravo vseučiliša v Ljubljani se vesele znamnja kažejo. Minister úka je 5. dan tega sklenil in v Ljubljano oznanil, de naj se že létas za poskušnjo dva učenika napovesta, ktera bi bila (za zdej brez plačila) pri volji učenje avstrijskiga civilniga in kervavo-sodniškiga pravnistva (Civil- und Criminalrecht) v slovenskim jeziku prevzeti — in z veseljem oznamimo, de v zboru, kteriga je slovensko družtvo poklicalo, se je našlo več rodoljubih mož, kiso z veseljem pripravljani, v čast in prid domovine imenovana učenistva prevzeti. Vse to bomo drugo pot na znanje dali. — Slovenske iména Ljubljanskih ulic

so dokončane, za kar se imamo posebno gosp. Gutmanu, sedanjemu predstojniku mestne gosposke, zahvaliti; le to prosimo, de bi se nekteri pogreški kmalo popravili.

Novice iz Tersta.

V Terstu se je slovansko družtvo začélo. Slavni Koseski (Vesel) je predstojnik. Slava!

Novice iz nemškiga Koroškiga.

Nekteri Korošci nemškiga plemena so hotli deželin hrup (Landsturm) napraviti in Dunajčanam pomagat iti. Pretečeni petek je v Krajnji nek popoten Korošec pripovedoval, de se jih je 10 postopačev za hrup oglasilo, pametni kmetje pa, ktere so tudi hotli našuntati, so rékli, de imajo ajdo mlatiti.

Cesarjevi razglas,

ki ga je svojim ljudstvam 20. dan tega mesca poslal in ki posebno Dunajčane zadéva, je natisnjen v današnji dokladi.

V tém razglasu oznanijo Cesar, de so prisiljeni, z vojaško močjo na Dunaji postavni mir storiti. Knezu Vindišgrécu, ki je zapovednik trojne velike armade okoli Dunaja, je v tem oblast dana. Zatorej je 23. dan tega mesca ojstro zapoved Dunajčanam poslal, de se mu imajo v 48 urah po oklicu tega razglasa podvreči, vse orožje se mora na zaznamovanim mestu oddati, učiliše zapreti, 12 učencov s predstojniki akademiskiga kardéla zastaviti, razun eniga časopisa imajo vsi drugi časopisi omolkniti, ptujci brez potniga pisma (pósa) se morajo iz mesta odpraviti, vse shodiša nehati. Kdor se tem ukazam zoperstavi, se punta ali druge šunta, bo po nagli sódbi (Standrecht) obsojen. Ako se Dunajsko mesto s predmestji in bližnjo okolico vred v 48 urah po oklicu tega razglasa z lepo ne podverže, bo podverženje z nar ojestrejši silo primoral. — 24. dan tega mesca ob štirih po poldne je bil ta razglas po Dunajskih ulicah nabit.

Po tem razglasu je ostal silen hrup po Dunaji. Vse je križem letalo, se posvetovalo. Deržavni zbor je izgovoril, de to vojaško ravnanje ni postavno! Z orožjem previdena množica delavcov, učencov in narodna straža je bojoželjna pričakovala vojaško armado. Dobromisleči ljudjé pa hrepenijo po miru, de bi se brez prelivanja kervi huda reč poravnala.

Kér so Dunajske novice več dni zaostale, nič gotoviga ne vémo, kaj de se je potem na Dunaji zgodilo. Nektere pisma pravijo, de je Vindišgrée že 24. dan tega mesca ob devetih dopoldne na mesto s kanoni streljati ukazal — poslednja novica (ali gotova, ali ne, tega ne vémo) je, de se je mesto podverglo. Včerej smo slišali, de so Fistra vjéli. Od Madžarov dozdej ni duha ne sluha, de bi Dunajčanam pomagali, zatorej jim pa tudi zapeljani Dunajčanje silno zabavljajo. Jelačić stoji pred Dunajam proti Ogerski strani obrnjen. — Cesar so ukazali, de naj se deržavni zbor iz nepokojniga Dunaja v Kromircik (Kremsier) na Marsko preséli, kamor se imajo vsi poslanci do 15. listopada podati.

Popravki.

Na 176 strani 42. lista Novic v pesmi »Naše barve« bëri Zdjaj ni prepíra več, namreč: Nihce se ne prepíra več. — V ravno tem listu na 178 strani v opombi zastran novih mesičnih imén namesti sicare bëri siccare.

Današnjemu listu je pridjana šesta pola »Divice Orleanske« in pa 20. »doklada.«